

REFERÁTUMOK

Új, különleges adatbázisok a Dialog online rendszerben

Az USA-ban működő *Dialog* információszolgáltató vállalatot (korábbi nevén *Lockheed* információs vállalat) általában úgy ismerik, mint sok bibliográfiai adatbázis online elérését és keresését lehetővé tevő szolgáltató központot. Ez igaz, de a szűkebb értelemben vett bibliográfiai információkeresésre alkalmas adatbázisok (a Dialog terminológiájával: fájlok) mellett számos egyéb fájl online keresését is kínálja felhasználóinak. Ezek közül mutatjuk be a három legújabbat.

Ipari tanulmányok

Az *Arthur D. Little* név sokak előtt ismerősnek tűnhet, mert az általa alapított és ezen a néven működő cég a legismertebb, legrégebbi és legnagyobb az ún. *consulting* vállalatok között. Az ilyen tanácsadó (piackutató, tanulmánykészítő, döntéshozókészítő) vállalatok iparági vagy üzletpolitikai felmérő tanulmányokat, gazdasági előrejelzéseket, megvalósíthatósági tanulmányokat készítenek rendelésre. Új gyártmányok bevezetését, új piacok feltárását, gazdasági ágazatok fejlesztési irányainak eldöntését rendszerint felmérő tanulmányok készítése előzi meg, amelyeket professzionális *consulting* vállalatoknál rendelnek meg.

1983 februárjától kezdve a Dialog rendszer 192-es számú fájlja az *Arthur D. Little* tanácsadó cég tanulmányainak online visszakeresésére szolgál.

Az adatbázisban ipari és gazdasági prognózisokról, stratégiai tervezésekről, vállalati értékelésekről, környezetvédelmi fejlesztési és új technológiákról szóló tanulmányokról lehet tájékozódni, amelyek a vegyipar, a mezőgazdaság és élelmiszeripar, a csomagolótechnika, az építőipar, a fogyasztási cikkek ipara, az elektronika, a gyógyászat és egészségügy, a környezetvédelem, az információfeldolgozás, az iroda-automatizálás, a távközlés, a közlekedés és más területeket érintően készültek. Az új adatbázis a vállalat által nyilvánosságra hozott és kiadványaiban *Industry Outlook Reports, Research Letters, Marketing Index Reports, Conference Reports, Management Reports, Newsletter*) közzétett tanulmányokat indexelt tételekként teszi elérhetővé.

Az egyes rekordok, vagyis információs tételek tartalmazzák a tanulmány címét és egyéb bibliográfiai adatait, a hozzáférhetőségére való utalást, továbbá a dokumentum tartalomjegyzékét, táblázatainak és ábráinak felsó-

rolását. A publikált dokumentumokhoz kötött tárgyszó-jegyzékből vett deszkriptorokat rendeltek hozzá a keresés könnyítése céljából. A felsorolt valamennyi adatot képernyőre lehet hívni vagy ki lehet nyomtatni.

A fenti információkon kívül a tanulmány részletes, összefoglaló referátumát is meg lehet jelentetni; ez már a legfontosabb numerikus adatokat is tartalmazza. Egy ilyen rekord lehívása képernyőre, illetve kinyomtatása 100 \$-ba kerül, mert tartalmazza a tanulmány fő eredményeit, sok esetben feleslegessé téve a teljes dokumentum megrendelését (az egyszerűbb formátum nyomtatási ára csak 20 cent).

Az *ARTHUR D. LITTLE/ONLINE* nevű adatbázis kezdetben 250 rekordból állt; havonta 10 új rekorddal bővítik. Online kapcsolati költsége 90 \$/óra.

Ulrich-katalógus

A könyvtárakban jól ismert nemzetközi folyóiratkatalógus, az *Ulrich's International Periodical Directory* 1983 márciusától kezdve szintén online módon érhető el a Dialog rendszerben, mint annak 480-as számú fájlja. A gépi változat a nyomtatott katalógussal azonos adatokat tartalmaz, online keresése azonban sokkal egyszerűbb, és sokrétűbb, mint a manuális keresés. Ezenkívül az online változat tartalmát gyakrabban frissítik. Egy-egy rekord kereshető pl. a folyóirat címének vagy alcímének bármely szava szerint, esetleg korábbi címe szerint. További előnye, hogy az *Ulrich-katalógus* három társkiadványával (*Irregular Serials and Annuals, Sources of Serials, Ulrich's Quarterly*) közös adatbázisban szerepel, vagyis egyetlen online kereséssel mind a négy kiadványban való manuális keresést helyettesíteni lehet.

Az *Ulrich-katalógus* fájlja több, mint 110 ezer időszak kiadvány adatait tartalmazza, 181 ország 65 ezer kiadójától. Mindenféle periodikus és sorozati kiadványról számot ad, a műszaki és tudományos folyóiratokon kívül – többek között – kereskedelmi, szépirodalmi gazdasági, társadalmi stb. folyóiratokat, évkönyveket, kézikönyveket, híradókat, K+F jelentéseket stb. is feldolgoz. Tartalmazza az 1974 óta megszűnt 12 700 periodikus kiadvány adatait is.

Az adatbázis rekordjai az időszaki kiadvány bibliográfiai adatain kívül tartalmazzák a kiadás kezdő évét, a megjelenés gyakoriságát, árát, ISSN adatát. További

hasznos adatok: a publikáló ország kódja, példányszám, a folyóiratot feldolgozó indexelő és referáló szolgáltatások (pl. online hozzáférhető adatbázisok), tág deskriptorok és ETO jelzetek.

Az online változatot főleg adott időszaki kiadvány címének, legújabb megrendelési címének és árának gyors ellenőrzésére, ill. aktualizálására használják. Nagyon hasznos annak kikeresése is, hogy melyik adatbázis dolgozza fel valamelyik folyóiratot. Az online hozzáférés ügyes alkalmazása hatékonyabbá teheti a műszaki könyvtárak gyarapítási tevékenységét.

Az adatbázis kapcsolati díja 65 \$/óra. Egy teljes rekord nyomtatásának ára 0,20 \$.

Nemzetközi vállalatok

Az új, 518. sz. *Dun and Bradstreet (D and B) – Principal International Businesses* nevű fájl 133 ország mintegy 57 ezer vállalatának adatait tartalmazza. A fájlba való felvételre a vállalatokat évi forgalmuk és kereskedelmi jelentőségük alapján választották ki. Valamennyi termékcsoportot képviselő cégek szerepelnek, akár ipari, akár kereskedelmi jellegűek, vagy akár magán, akár állami vállalatok. A szocialista országok vállalatait a fájl nem tartalmazza.

Az adatbank egy rekordja tartalmazza a vállalat fő adatait, az Egységes Ipari Osztályozás kódját, évi forgalmát USA dollárban és helyi valutában, alkalmazottainak számát.

A fájlban végzett keresés ára 100 \$/óra. A megjelenítés és nyomtatás háromféle formátumban történhet, ezek ára 2,0, 1,50 vagy 1,0 \$, aszerint, hogy mennyi adatot kérünk egy vállalatról.

/Announcing: ARTHUR D. LITTLE/ONLINE; New Dun and Bradstreet International Business File = Chronolog, 11. köt. 2. sz. 1983. p. 83:27–83:29; Ulrich's available in March = Chronolog, 11. köt. 3. sz. 1983. p. 83:45–83:46/

(Roboz Péter)

A könyvtári munka pszichológiai atmoszférája. A szakkönyvtáros értékrendje

Az Egyesült Államokban újszerű tanulmány készült könyvtárszakos hallgatók, könyvtártani tanszéken dolgozók, közművelődési könyvtárosok és szakkönyvtárosok között azzal a céllal, hogy megállapítsák és összehasonlítsák, milyen értékítélete van az egyes csoportoknak. A

tanulmány betekintést ad a könyvtáros világ pszichológiai atmoszférájába: miért választja a könyvtáros ezt a pályát, mi motiválja, mi jelenti számára munkája legfőbb jutalmát, milyen céljai vannak stb.

Értékek a döntésben

Az értékek idealizált végcélok, melyeknek szerepük van a cselekvés irányításában. Központi helyet foglalnak el az egyén tudatában, és meghatározzák viselkedését, befolyásolják magatartását. A döntések alapja az, hogy összhangban vannak-e az egyén által becsült értékekkel.

Arisztotelesz szerint a „boldogság egyes összetevői”, közöttük az egészség, a barátság, a prosperitás, a tisztelet azok a célok, melyeket az emberek érvényre juttatni kívánnak, amikor döntésekkel állnak szemben. A döntéseket azon az alapon hozzák meg, hogy azok eredménye a fenti célok felé, vagy azokkal ellentétes irányba vezet-e.

Rokeach – számos tanulmánya révén – felfedezett egy visszatérő értéksort, ilyenek a végrehajtási képesség, az önérték, a barátság, melyek az emberek számára vezérfonalat jelentenek életük folyamán.

Intézmények értékrendszere

Az egyén számára az a legkellemesebb állapot, amikor az általa és az intézmény más tagjai által becsült értékek azonosak, míg az értékorientációban mutatkozó eltérések konfliktushoz vezethetnek. Az értékek elsőbbségi sorrendjének felállítása a könyvtárosok esetében bepilantást enged a foglalkozás ökológiájába.

A felmérés eszköze

A Rokeach-vizsgálat kidolgozója és ellenőrzője *Milton Rokeach* volt. Felmérő lapja 18 rövid, leíró magyarázatot tartalmazó behatárolt értéket sorol fel, amelyek betűrendben, enyvezett hátú címkére vannak nyomtatva a lap jobb oldalán. Ezeket kell – fontossági sorrendbe – átrendezni a baloldali 18 kockába. A felmérő lapot a projektet ismertető kísérő levéllel együtt a könyvtárosoknak postázták. A lapon két további kérdés is szerepelt: a nemre és a születési évre vonatkozóan. A földrajzi helyet a válaszelevél postabélyegzőjéről olvasták le, a könyvtár típust előre kódolták a nyomtatványon.

Statisztikai minta kiválasztása

A jelen vizsgálatban – amely a Rokeach-vizsgálat módszerére épült – a felmérő kérdőívet a *Szakkönyvtár-*